

Roman Bartnicki

"Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments", t. I: "Von Jesus zur Urkirche", Rudolf Schnackenburg, Freiburg-Basel-Wien 1986 : [recenzja]

Collectanea Theologica 58/1, 182-184

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

teraz i na przyszłość prowadziła do ustalenia kanonu (IV, 1 — s. 297—304). Na podstawie 2 P 1, 20 b ukazana też została troska pierwotnego Kościoła o właściwą interpretację Pisma Świętego (IV, 2 — s. 305—328).

Cały tom, choć złożony z pojedynczych artykułów napisanych w różnym czasie, stanowi w ten sposób pewną całość. Ukazuje dosyć ważną część dorobku pisarskiego autora. Cdnotowuje przebieg dyskusji na najbardziej interesujące ostatnio egzegetów tematy. Z tych racji wydaje się, że warto poświęcić mu uwagę.

ks. Roman Bartnicki, Warszawa

Rudolf SCHNACKENBURG, *Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments*, tom 1: *Von Jesus zur Urkirche*, Freiburg-Basel-Wien 1986, Verlag Herder, s. 272 (*Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament*, Supplementband).

Bardzo dobrze się dzieje, że wydaje się u nas dosyć dużo prac teologicznych, tłumaczonych z języków obcych, choć czasem ukazują się one z dużym opóźnieniem w stosunku do oryginału. Opublikowanie przez Pax dzieła jednego z najwybitniejszych współczesnych egzegetów niemieckich R. Schnackenburga, poświęconego nauce moralnej Nowego Testamentu, w trzydzieści lat od ukazania się pierwszego wydania, a dwadzieścia lat od wydania drugiego, mimo wszystko należało powitać z zadowoleniem, bo jest to naprawdę dzieło wartościowe, zasługujące na przybliżenie go czytelnikowi polskiemu. Dla ścisłości przypomnijmy, że pierwsze wydanie dzieła R. Schnackenburga ukazało się w r. 1954, drugie, poszerzone i ulepszone w r. 1962. Właśnie to drugie wydanie zostało przetłumaczone przez Franciszka Dylewskiego i wydane przez Instytut Wydawniczy Pax w r. 1983, pt. *Nauka moralna Nowego Testamentu*. Pozostalibyśmy usatysfakcjonowani tym, że mamy w ojczystym języku książkę wybitnego egzegety z biblijnej teologii moralnej, gdyby nie fakt, że w r. 1986 w wydawnictwie Herdera ukazało się nowe wydanie tej pozycji będące, jak głosi strona tytułowa, całkowicie nowym opracowaniem. Od razu budzi się pytanie, czy nie należało wobec tego jednak nieco zaczekać i tłumaczyć tę najnowszą wersję. Porównajmy więc ze sobą wydanie drugie dzieła w tłumaczeniu polskim z wydaniem najnowszym, by wiedzieć, co jest w nim nowe, co straciliśmy dzięki — jak się okazuje — spóźnionemu, a jednocześnie przedwczesnemu tłumaczeniu.

Drugie wydanie dzieła R. Schnackenburga zawierało trzy części: I. *Moralne wezwanie Jezusa*, II. *Nauka moralna Kościoła pierwotnego*, III. *Nauka moralna wybitnych przedstawicieli Kościoła pierwotnego*. Wydany obecnie tom odpowiada dwom pierwszym częściom drugiego wydania, ukazując drogę „od Jezusa do Kościoła pierwotnego”. Zapowiedziany już jest drugi tom, który będzie nosił podtytuł: *Die urchristlichen Verkündiger*. Zasygnalizowano, że będzie on zawierał naukę Pawła, uczniów Pawła, synoptyków, Jana, Jakuba i innych. Będzie więc on rozwinięciem trzeciej części drugiego wydania, które zawiera rozdziały: I. *Św. Paweł*, II. *Św. Jan*, III. *Św. Jakub*, IV. *Inne świadectwa parenezy starochrześcijańskiej*.

Także istniejący już pierwszy tom rozwija i poszerza zagadnienia rozpatrywane w dwóch pierwszych częściach wydania drugiego. Został on podzielony na dwie części: I. *Moralne żądania Jezusa*, II. *Kościół pierwotny o moralnych żądaniach Jezusa*. Obydwie te części zostały znacznie przekształcone.

Cały tom poprzedzony został wprowadzeniem, w którym autor rozważa relacje zachodzące między etyką racjonalną, czyli filozoficzną, a nauką moralną opartą na Biblii, czego nie było w poprzednim wydaniu.

Część I dzieła R. Schnackenburga: *Moralne wezwanie Jezusa* poprzednio składała się z pięciu rozdziałów, natomiast obecnie zawiera ich cztery. Cały materiał został nieco przegrupowany. Poprzednio autor prezentował najpierw naukę Jezusa o królestwie Bożym (r. I), następnie omawiał kazanie na górze (r. II), przykazanie miłości Boga i bliźniego (r. III), rozważał życie chrześcijanina wśród świata (r. IV) oraz analizował motywację wezwań (r. V). Także obecnie najpierw przedstawione jest przepowiadanie Jezusa o królestwie Bożym i ten rozdział może najbardziej odpowiada ujęciu wcześniejszemu. W drugim obecnym rozdziale zestawiona jest starotestamentalno-judaistyczna nauka moralna z żądaniami moralnymi Jezusa. Tu autor omawia na pierwszym miejscu postawę Jezusa wobec Prawa (także poprzednio ten problem rozważany był w pierwszym paragrafie drugiego rozdziału). Następnie Schnackenburg analizuje podstawę i motywy moralnego działania (wola Boża jako kierunkowskaz wszelkich moralnych działań, królestwo Boże jako zasadnicza motywacja, motyw nagrody, naśladowanie Boga, motywy mądrościowe). W tym miejscu znalazły się materiały, które poprzednio stanowiły rozdział V *Motywacja wezwań*. W kolejnym paragrafie autor analizuje przykazanie miłości; w dawniejszym ujęciu poświęcony mu był cały trzeci rozdział.

Obecny trzeci rozdział ma za przedmiot swych rozważań Kazanie na górze jako ekstremalne moralne żądania Jezusa. Poprzednio Kazaniu na górze poświęcony był rozdział drugi. Także ten rozdział został mocno przedagowany, zmieniony został jego wewnętrzny układ. Obecnie jest on ułożony w porządku historycznym: najpierw omówione są teksty kazania w ujęciu Mateusza i Łukasza, potem przedstawiona historia interpretacji, wreszcie ukazane znaczenie jego orędzia dla naszych czasów.

Czwarty rozdział omawia społeczne wskazania Jezusa i odpowiada on dosyć dokładnie dawnemu IV rozdz.: *Życie wśród świata*. W obydwu ujęciach pierwszy paragraf nosi tytuł *Prawo, władza i państwo*. Paragraf drugi poprzednio był zatytułowany: *Praca, własność*; obecnie *Praca, bogactwo i ubóstwo*. Paragraf trzeci dawniej miał tytuł *Matężństwo, rodzina*, a obecnie *Kobieta, małżeństwo i rodzina*. Nie są to zmiany zasadnicze, raczej inne rozłożenie akcentów.

W części drugiej, poświęconej nauce moralnej Kościoła pierwotnego, bardziej zachowany został poprzedni układ. Rozdział pierwszy jak dawniej przedstawia wspólnotę uczniów w nowej sytuacji po śmierci i Zmartwychwstaniu Jezusa. Ukazane jest w obydwu ujęciach doświadczenie działania Ducha Świętego, formująca moc wspólnoty oraz oczekiwanie paruzji. Rozdział drugi zajmuje się Kościołem pierwotnym jako dziedzicem nauki Jezusa. Omówione są nowe rozstrzygnięcia Kościoła w kwestii Prawa, ideał naśladowania Jezusa (urzeczywistniający się w rezygnacji z własności i władzy, gotowości do cierpienia i ascezy) oraz starania o urzeczywistnienie przykazania miłości. Także w tym rozdziale nie został zmieniony poprzedni układ. Rozdział trzeci zajmuje się stosunkiem Kościoła pierwotnego do świata. W obydwu wydaniach najpierw omówiony jest kult i pobożność. Następnie została odwrócona kolejność. W obecnym ujęciu drugi rozdział nosi tytuł: *Seks, małżeństwo i rodzina; problem niewolników* — te zagadnienia stanowiły poprzednio rozdział trzeci. Natomiast omawiany w trzecim rozdziale *Stosunek do państwa* wcześniej był przedmiotem rozważań rozdziału drugiego.

Myliliby się ten, kto by sądził, że nowe ujęcie R. Schnackenburga polega jedynie na zmianie kolejności rozdziałów. Autor przedstawił ten sam w zasadzie materiał, ale po gruntownym przemyśleniu i uwzględnieniu opracowań, jakie się ukazały. W pełniejszy i doskonalszy sposób dał nam jeszcze raz syntezę nauki moralnej Jezusa i Kościoła pierwotnego. Poprzednie wydanie było pracą dobrą, ale obecne jest lepszą.

Możemy więc być zadowoleni, że posiadamy pracę R. Schnackenburga w tłumaczeniu polskim. Jest to dzieło bardzo cenne, biorąc zwłaszcza pod uwagę niedostatek literatury biblijno-moralnej w języku polskim. Nowe wydanie nie jest aż tak rewelacyjne, żeby przekreślało wartość poprzedniego.

Niemniej lepiej by się stało, gdyby przetłumaczona została ta ostatnia wersja R. Schnackenburga.

ks. Roman Bartnicki, Warszawa

Rudolf PESCH, *Paulus ringt um die Lebensform der Kirche. Vier Briefe an die Gemeinde Gottes in Korinth. Paulus neu gesehen*, Freiburg-Basel-Wien 1986, Verlag Herder, s. 254 (*Herderbücherei*, t. 1291).

Podważając jedność literacką pism św. Pawła dokonywano już różnych podziałów jego listów. Aby się o tym przekonać, wystarczy skonsultować jedną z nowszych introdukcji do Nowego Testamentu. Ostatnio świeżą propozycję wysunął Rudolf Pesch, znany nowotestamentalista, w latach 1970—1980 profesor egzegezy na uniwersytecie we Frankfurcie, w latach 1980—1984 wykładający we Fryburgu, od r. 1984 wycofał się ze zajęć uniwersyteckich, by całkowicie poświęcić się pracy w „Integrierte Gemeinde” w Monachium¹.

W Pierwszym Liście św. Pawła do Koryntian R. Pesch odnajduje cztery listy apostoła. Swoją hipotezę zbudował wychodząc od znanego tekstu 1 Kor 5,9.11, w którym Paweł wspomina jakiś wcześniej napisany list.

W swej pracy R. Pesch zajmuje się najpierw problemami wprowadzającymi, a następnie komentuje 1 Kor. Rozdział I poświęcony jest historii założenia gminy korynckiej. R. Pesch omawia tu przybycie Pawła do Koryntu, jego działalność w Koryncie, opuszczenie Koryntu przez Pawła, działalność Apollosa, Efez jako miejsce pobytu Pawła i baza misyjna, korespondencyjne kontakty Pawła z Koryntianami. Tutaj zastanawia się też, gdzie należy szukać wspomnianego w 1 Kor 5, 9. 11 wcześniejszego listu do Koryntian.

W rozdziale drugim R. Pesch podaje w wątpliwość jedność Pierwszego Listu do Koryntian. W rozdziale natomiast trzecim rekonstruuje cztery listy Pawła, które miały wejść do obecnego 1 Kor. Miały to być następujące listy: „List najwcześniejszy” (*Vorbrief* — 1,1—5,8 + 6,1—11); „List pośredni” (*Zwischenbrief* — 5,9—13 + 6,12—20 + 10, 1—11, 34); „List o zmartwychwstaniu” (*Auferstehungsbrief* — 15,1—58); „List z odpowiedziami” (*Antwortbrief* — r. 7—9 + 12—14 + 16).

Najwcześniejszym napisanym miał być list 1,1—5,8 + 6,1—11. Posiada on dziękczynienie, na podstawie którego R. Pesch wyciąga wniosek, że stosunki Pawła z Koryntianami nie zostały jeszcze przez nic zakłócone. Paweł przyznaje Koryntianom, że „świadectwo Chrystusowe utrwaliło się” w nich (1,6).

Natomiast „List pośredni” jest już świadectwem krnąbrności wspólnoty korynckiej wobec apostoła. Że napisany on został po liście 1,1—5,8 + 6,1—11, autor wnioskuje na podstawie dwukrotnego rozpatrywania sprawy kazirodztwa w 1 Kor 5,1—8 i 5,9—13, jak i z tej racji, że wspomniany w 5,9.11 wcześniejszy list musiał być tym właśnie listem.

¹ Niektóre wcześniejsze publikacje R. Pescha na temat listów Pawłowych: *Die Entdeckung des ältesten Paulus-Briefes. Die Briefe an die Gemeinde der Thessalonicher, Paulus neu gesehen*, Freiburg-Basel-Wien 1984, por. *Collectanea Theologica* 55/1985/ z. 4, 165—166; *Paulus und seine Lieblingsgemeinde. Drei Briefe an die Heiligen von Philippi. Paulus neu gesehen*, Freiburg-Basel-Wien 1985, por. *Collectanea Theologica* 57/1987/ z. 3, 187—189.